

80.LÉTA

DRUHÝ HOSPODÁŘSKÝ ZÁZRAK

V roce 1980 postihlo jižní Itálii (Lukánie a Irpinie) **zemětřesení**, při kterém zahynulo přes 3000 lidí, 7,5 tisíc bylo zraněno a 200 tisíc zůstalo bez střechy nad hlavou. Podobnou pohromu zažilo před 4 lety i Furlánsko, tedy bohatá oblast Itálie. Stát sice vynaložil obrovské částky, ale ty zmizely v nenávratnu.

Italská společnost se však dále vyvíjela bez větších otřesů: zaměstnavatelé si upevnili své pozice, nové investice a modernizace výroby přispěly k **probuzení ekonomiky**. Někdy se hovoří o „druhém hospodářském zázraku“. Průměrný roční přírůstek výroby činil kolem 4%, což byl jeden z nejvyšších v západní Evropě. Kromě strojírenství si razí své prvenství **italská móda**, která se stává světovým pojmem. Oděvní průmysl, výroba bot a zboží osobní spotřeby těžily z nápaditosti návrhářů a designérů.

Začínají poprvé prosperovat i střední a menší podniky rodinného rázu.

V roce 1987 se stala Itálie 5. hospodářsky nejsilnější zemí světa a předstihla i Velkou Británii.

V něčem se Itálie ale od ostatních západních zemí lišila:

- ve vyspělých zemích se snižovalo procento a význam státních podniků, v Itálii naopak
- specifikem byl průmyslový gigant rodiny Agnelli - Fiat, který silně ovlivňoval i další odvětví.
- 80% průmyslu tvořily malé a střední podniky, které by neobstály bez bankovních půjček
- italské bankovníctví bylo nepružné a čekala je privatizace, k níž scházela rozhodnost
- nestabilita it.měny (devalvace v roce 1987 a pak 1992) usnadnila export, ale přinášela nebezpečí invaze zahraničního kapitálu, který se mohl snadno zmocnit domácích podniků
- vzestup země se týkal opět jen středu a vyspělého Severu, na Jihu byla nezaměstnanost až třikrát vyšší

ÚPADEK KOMUNISTŮ A VZESTUP SOCIALISTŮ (Craxi)

Na politické scéně dochází k **úpadku vlivu komunistů**. V roce 1981 se Berlinguer rozešel s Moskvou a prohlásil ruský socialismus za vyčerpaný. Načrtl nový program „třetí cesty k socialismu“, ale 1984 Berlinguer náhle zemřel a PCI ztratila vůdce, což ji postupně vymazalo z politické scény.

1979 je prezidentem zvolen socialista, antifašista a důsledný demokrat **Sandro Pertini**, který si svým přístupem získal velkou autoritu a dodal prezidentskému úřadu prestiž jak doma, tak v zahraničí. Za jeho prezidentství se odehrály volby 1983, v nichž DC poklesla jen na necelých 33% (nejméně od roku 1948). Její rozčarování a rozpory způsobily, že se do čela vlády dostal poprvé socialista: Bettino Craxi

CRAXIHO HRABIVÝ SOCIALISMUS

Bettino Craxi (v čele vlády 1983-87) byl znám svým odporem a nedůvěrou k italským komunistům a odborům, za to byl oceňován průmyslovými kruhy. Jeho první kabinet se udržel u moci celé tři roky, což bylo od války nejdéle. Nicméně hospodářské úspěchy, které si přičítal na své konto, byly dílem autonomních dřívějších procesů neovlivněných kabinetem. S největšími problémy státu neudělal kabinet nic: obrovský veřejný dluh, rozbujelá a zkorumpovaná veřejná správa, nepoměr mezi Severem a Jihem...

S příchodem Craxiho se objevil nový trend politického stylu: socialistická strana nastoupila cestu „**hrabivého socialismu**“: předvádění bohatství, přepychu a luxusu politiků týkající se bydlení, odívání, hostin, obklopování se herečkami a modelkami. Patologické prvky minulosti se ještě umocnily.

Úspěchy italské ekonomiky se konečně začaly projevovat i na Jihu: síť (mnohdy nadbytečných) dálnic, nové stavby, začíná se řešit problém analfabetismu, mizí vesnice bez elektřiny a kanalizace. Malá auta byla nahrazena většími a luxusnějšími, do rodin přibyl počítač, samozřejmostí se stává dovolená u moře či v cizině. Nejruznější sociální vymoženosti v podobě důchodů, invalidních důchodů vypláceným 5 milionům obyvatel, plýtvání léky atd. představovaly silný nápor na státní pokladnu, rostly veřejné výdaje a zvyšovala se státní **zadluženost**. Vytvořila se všeobecná nedůvěra ve stát a jeho instituce a převládlo mínění, že tím pravým problémem země jsou vlastně **státní orgány a celý politický systém** znemožňující řešení skutečných přezrálých problémů.

Po pádu Berlínské zdi a rozpadu tábora zemí reálného socialismu se komunisté přejmenovali na **Stranu demokratické levice** a později došlo k jejímu štěpení.

V té době Craxi načrtl profil socialistické strany jako moderního politického organismu, který má jasný plán na zefektivnění státu. Naproti sebevědomému a arogantnímu Craximu stojí schopný a nejzkušenější DC politik Andreotti, který stál již 7krát v čele vlády. A tak si tyto dva rozdělili zájmové sféry ve státních podnicích a institucích. Ovšem mentalita italské společnosti se dost za tu dobu změnila a nešlo vládnout stejnými metodami. Byli až příliš sebejistí na to, že **státní dluh** činil 100% hrubého ročního produktu a jeho roční přírůstek činil víc než 10%. Hovoří se o „**morálním politickém a ekonomickém úpadku státu**“.

90.LÉTA

V 90. letech se v politice objevují nové síly: LIGY, které programově usilují o **rozdělení země** na tři části. Je to především liga severu (Lega Nord), která se snaží zbavit břímě Jihu.

MAFIE A ITALSKÁ POLITIKA

Jih, tedy území na jih od Říma, je trvale bolestivým místem organismu italského státu. Kromě ekonomických problémů se potýká i s politicko-společenskou oblastí, která je silně ovládaná mafií, disponující obrovskými financemi získanými z obchodu s drogami a zbraněmi.

Mafie kontrolovala průmysl, obchod i místní správu a bez jejího souhlasu nedošlo k žádné významnější změně. I obyvatelé si přivykli k tomu, že korupce a podvody elit mafie jsou nedílnou součástí života.

Generál **Dalla Chiesa**, kterému se podařilo úspěšně vypořádat s RB, ovšem nebyl tak úspěšný s mafií. Poté co se stal prefektem Palerma a snažil se získat kajicníky z řad mafie, byl zavražděn.

Velkou roli v boji s mafií sehráli odvážní soudci a prokurátoři. Především **Giovanni Falcone** (o jeho činech byl natočen film s názvem „Borsellino“, což je jméno druhého z dvojice nejvýraznějších soudců), který došel poznání, že problém mafie není pouze záležitostí Jihu, a že tato organizace má nezanedbatelný vliv a mocné ochránce i v nejvyšších **politických kruzích státu**. To ho stálo v květnu 1992 život.

MANI PULITE

Falcone a další soudci vytvořili nepolitické hnutí **Mani pulite**, které mělo za následek politické zemětřesení, kdy se zhroutil politický mechanismus ovládající zemi od konce války.

Na jeho počátku byl nenápadný skandál: milánský prokurátor Antonio Di Pietro nařídil pro podezření ze zpronevěry zatknout v roce 1992 Maria Chiesu, správce městského starobince. Ten byl zatčen při přebírání 7milionového úplatku. Dalších 30 milionů hodil do záchodu při policejní prohlídce jeho kanceláře. Chiesa byl členem Craxiho socialistické strany a začal mluvit: přiznal tučné konto ve Švýcarsku a to, že odevzdával straně část úplatků. Uvedl konkrétní jména a tak soud zatkl několik desítek osob. Začali mluvit další a tak se strhla lavinová reakce, která opustila hranice Milána a Lombardie (vyděračský kartel) a dosáhla celostátních rozměrů. Vyšetřování ukázalo existenci tzv. **tangenti** = úplatky, podíly, které plynuly do rukou zástupců státních institucí a veřejné správy bez nichž se neobešla jakákoli stavební či hospodářská činnost. Soudci požádali Parlament o zrušení imunity 54 DC poslanců a 42 socialistů, a dalších. Craxi odešel ze země a Andreottiho čekal proces. Akce čistých rukou tak přivedla rozklad a pád jak DC tak socialistické strany. Hnutí Mani pulite a jeho následky bývají nazývány „politickým zázrakem“, který přivedl rozklad a pád DC a PSI, tedy mocenský monopol těchto dvou stran.

KONEC PRVNÍ REPUBLIKY?

V červnu 1992 nastoupil kabinet Giuliana Amata: „vláda profesorů“, odborníků, kterým byla politika klientelismu a korupce cizí. Byli zatčeni zásadní kápoové mafie (Totó Riina, Carmine Alfieri).

V roce 1993 přešla Itálie na většinový volební systém (britský model). To přivedlo mnohé publicisty a politology k prohlášení „konce první republiky“, to ovšem tvrdit nelze, protože ústava zůstala stejná.

SOUČASNOST

Italská politická scéna 90.let je paralyzována neustálými **koaličními změnami**, pády vlád a transformací či štěpením politických stran. To je dáno pádem tradičních politických stran počátkem 90.let nejen v souvislosti s akcí Čisté ruce (*Mani pulite*). V současné době jsou nejvlivnějšími stranami:

Democratici di sinistra – DS, lídrem je Veltroni (Levicoví demokraté)
Forza Italia – Berlusconi (Vzhůru Itálie)
Partito popolare Italiano – PPI, Castagnetti (Italská lidová strana)
Partito della Rifondazione comunista – PRC, Bertinotti (znovuzaložení komunisté)
Alleanza nazionale – AN, Fini (Národní aliance)
Lega Nord – LN, Bossi (Liga severu)
Centro cristiano democratico – CCD, Casini (Křesťansko-demokratický střed)
Verdi – Francescato (Zelení)

Současnost vymazala ze scény dvě významné tradiční strany italské moderní historie: **Křesťanskou demokracii** (*Democrazia cristiana*, DC vzniklá 1943), která byla permanentně přítomna ve vládě od roku 1946, a k jejímuž rozštěpení došlo až v roce 1994 a to na PPI (lidovci) a CCD (noví křesťanští demokraté). Druhou již neexistující stranou je **Italská komunistická strana** (*Partito Comunista Italiano*, PCI existující od roku 1921), která se rozštěpila v roce 1990 na DS a PRC.

PŘÍPAD BERLUSCONI

Důležitým fenoménem je vstup **Silvia Berlusconiho** na politickou scénu v roce 1994. Jde o jednoho z nejbohatších a nejbohatších lidí Itálie, televizního a mediálního magnáta, vlastníka nakladatelství, finančních skupin, nemovitostních podniků, atd. Díky kolosální multimediální propagandě Berlusconi vyhrál dvakrát volby, a to v roce 1994 a 2001 a stal se předsedou vlády. Podle jeho odpůrců využívá politické moci především jako obrany a posílení pozice svých podniků.

S politickými volbami v roce 1994 se ukázala tendence k dvěma velkým uskupením, jedno středo-levé, další středo-pravé. Na severu Itálie měla úspěch aliance **Pól svobod** (*Polo delle Libertà*) mezi stranami Vzhůru Itálie, CCD, Liga severu a dalšími minoritními stranami, zopakovaná na jihu vítězstvím koalice Pól dobré vlády (*Polo del Buon Governo*) mezi stranami Vzhůru Itálie, Národní aliancí a CCD. Pro volby v roce 1996 zformovaly strany levého středu koalici **Olivovník** (*Ulivo*), pod vedením Romana Prodiho, s externí podporou komunistů z PRC. Pravý střed se představil rozdělen mezi Pól svobod (Forza Italia, Národní aliance, CCD a CDU) a Ligu severu. V roce 1998 komunisté zanechali vnější podpory Prodiho vládě a tak způsobili její pád. V regionálních volbách 2000, Liga severu a Pól svobod se sjednotili do uskupení **Domov svobod** (*Casa delle Libertà*).

V současnosti je politické spektrum rozděleno do dvou velkých bloků:

1. „Vládní“ strany - strany levého středu (koalice Unie)

- **Levicovní demokraté** – *Democratici di sinistra* DS (Veltroni), jsou nejsilnější levicová strana (středového charakteru); má sociálně-demokratické zaměření, vznikla spojením ex-komunistické Demokratické strany levice - PDS a několika malých stran levého středu
- **Kopretina** – *La Margherita*, koalice sdružující Lidovou stranu, Stranu italské obnovy, Demokratickou stranu
- **Strana komunistické obnovy** – *Partito della Rifondazione comunista* PRC, pokračovatelka marxistického levého křídla Italské komunistické strany
- **Zelení** – *Verdi* (Francescato), strana s důrazem na životní prostředí
- **Růže v pěsti** – *Rosa in pugno*, vznikla v roce 2005 a sdružuje Italské socialistické demokraty, Sdružení Cascioni, Italské radikály a Socialistickou mládežnickou federaci
- **Unie za demokratickou Evropu** - v koalici zastupuje levý, sociálně zaměřený křesťansko-demokratický prvek
- **Italská strana hodnot** – *Italia dei Valori*, program této strany je více politicko-morální než ekonomický a je orientován na nespokojenost občanů s fungováním italského státu
- **Strana italských komunistů** – *Partito dei Comunisti Italiani*, vznikla odštěpením od Strany komunistické obnovy

2. Opozice - strany pravého středu (koalice Dům svobod – Casa delle Libertà)

- **Vzhůru, Itálie!** – *Forza Italia* (Berlusconi), strana podnikatelů, manažerů a bývalých křesťansko-demokratických a socialistických politiků, stmelená kolem kontroverzní osoby Silvia Berlusconiho
- **Národní aliance** – *Alleanza Nazionale* (Fini), strana vzniklá odštěpením od post-fašistického Italského sociálního hnutí
- **Křesťansko-demokratická unie** - *Unione democratica cristiana* sdružující od roku 2002 tři drobné nástupnické strany po bývalé Křesťansko-demokratické straně Itálie: Křesťansko-demokratický střed, Unii křesťanských demokratů a Evropskou demokracii
- **Liga Severu** – *Lega Nord* (Bossi), opoziční autonomisticko-separatistické hnutí, které radikálně oponuje centristické formě státu, hlavně dopadům jeho dosavadního daňového systému